

RÁDIO ČESKO: O reformě českého vysokého školství

15. 10. 2009 – Český rozhlas, Rádio Česko, Svět o desáté

15. října 2009 odvysílal Český rozhlas, stanice Rádio Česko, v rámci pořadu Svět o desáté rozhovor s profesorem University of Cambridge Rudolfem Haňkou.

Moderátor:

Experti Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj v Česku dělají audit připravované vysokoškolské reformy. Zítra by v rámci mezinárodní konference o vysokoškolské reformě, kterou pořádá Ministerstvo školství, měli říct svůj závěr, jak se jim připravovaná reforma líbí a jaké změny by české vysoké školství potřebovalo. Ministryně školství Miroslava Kopicová by se chtěla jejich doporučeními řídit.

Miroslava Kopicová, ministryně školství ČR:

Protože se jedná o skutečně hlubokou reformu, která by měla poměrně zásadním způsobem ovlivnit vývoj vysokého školství na desítky let u nás, já si chci být jista, že jdeme správným směrem, chci znát názor mezinárodního týmu, který je takto vysoce hodnocen a uznáván.

Moderátor:

Ministryně Miroslava Kopicová plánuje předložit návrh reformy do vlády v dubnu. Nový vysokoškolský zákon se však do voleb nestihne ve sněmovně projednat. Zabývat se jím bude až příští vláda, která z voleb vzejde. Zítřejší mezinárodní konference, kterou pořádá Ministerstvo školství, se zúčastní i profesor Cambridge University Rudolf Haňka, kterého vítám ve studiu. Dobrý den.

Prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., Cambridge University:

Dobrý den.

Moderátor:

Jaké doporučení podle vašeho odhadu experti OECD České republiky dají, respektive shoduje se nějakým způsobem třeba s vaším pohledem?

Prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., Cambridge University:

No tak já nejsem jasnovidec, takže nevím, jaké doporučení dají, ale očekávám, že po jejich rozhovorech s rektory vysokých škol a s radou vysokých škol a s autory Bílé knihy, že zhruba podpoří reformu, která je navrhovaná v Bílé knize. Já si myslím, že ta reforma je velmi dobře zacílená. Možná z některých politických důvodů není úplně dotažená, tak jak já bych si představoval.

Moderátor:

Kde tedy vidíte třeba právě největší slabiny připravované reformy a také největší slabiny českého vysokého školství?

Prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., Cambridge University:

Tak já bych třeba začal těmi slabinami českého vysokého školství. Tam, myslím, že se to bude snadněj počítat.

Moderátor:

Uvidíme, jestli potom právě reforma podle vás zacílí právě na tyto slabiny.

Prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., Cambridge University:

Za největší slabinu já považuji to, že je nízká mobilita akademiků. Akademici v České republice víceméně zůstávají pořád na stejné univerzitě nebo přejdou na jinou českou univerzitu. Málokdo z nich má příležitost

vyjet do zahraničí. Prakticky neexistuje možnost pro experty ze zahraničí se stát vysokoškolským profesorem v Čechách jako na trvalý úvazek. Je to něco, co brání, čemu se v Anglii říká „new blood“, přílivu „new blood“ - „nové krve“, protože nové myšlenky přicházejí s lidmi, kteří to znají někde jinde. To je, myslím, jeden z hlavních problémů. Další problémy, když už je mám jmenovat, já vidím další problém v samosprávě vysokých škol, tak jak jsou organizované. Rektor jako hlava univerzity je vybírán vnitřně, je vybírán akademickým senátem a jako takový potom se svým způsobem musí pořád ohlížet přes rameno, co si o něm ten akademický senát myslí, aby byl znovu zvolen. To je právě takový ten problém, kdežto třeba u nás v Cambridge my vybíráme rektora veřejným konkurzem.

Moderátor:

Čili vy byste, promiňte, byl pro to, co sami tedy pedagogové a akademici velmi kritizovali v té Bílé knize, a to je ten navrhovaný manažerský způsob řízení se správnými radami, s převahou členů mimo akademickou sféru? Je to tedy efektivnější systém řízení?

Prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., Cambridge University:

Já si myslím, že správní rady jako takové... V Cambridgi ta správní rada má vysokou převahu akademiků z univerzity. Ale na druhé straně, jak to třeba je navrhováno třeba i v té Bílé knize, kde s ní úplně nesouhlasím, že by to mělo být jmenováno Ministerstvem školství, tak já jako kdybych byl český akademik, bych se asi obával trochu, že to ministerstvo mně tam bude přímo zasahovat do toho. Já považuju za nejlepší a nejvhodnější systém, systém rakouský, který platí ve všech rakouských univerzitách, kde polovina správní rady je zvolena senátem z univerzity, polovina jmenovaná ministrem, ministerstvem školství, a ty dvě poloviny dohromady ještě si zvolí zvenku předsedu a všichni členové správní rady musí být, nesmí, ani jeden z nich nesmí být zaměstnanec té univerzity. Čili je tam taková „fifty-fifty balance“. A já myslím, že to je dobré.

Moderátor:

To znamená nízká mobilita akademiků a pak také špatný systém, řekněme, řízení vysokých škol. To jsou tedy hlavní slabiny, které jste pojmenoval?

Prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., Cambridge University:

Já myslím... Ano, to je hlavní slabina, já myslím.

Moderátor:

Kdybychom měli říct alespoň nějaké klady?

Prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., Cambridge University:

Já ještě k té slabině... Ten akademický senát, já si myslím, nemá dobrý model, protože zvýhodňuje váhu méně kvalifikovaných pedagogů a studentů. A vysoký podíl studentů na akademickém senátu je takové to postkomunistické dědictví z toho roku před rokem 89. Zájem studentů na to být v akademickém senátu je malý, a tak se umožňuje manipulace či nedůstojné zastoupení. A já myslím, že to je ta nejdůležitější, jedna z nejdůležitějších změn. Jaké jsou výhody, jste se mě ptala?

Moderátor:

Ano. Pozitiva, které vidíte na českém školství vysokém.

Prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., Cambridge University:

Já opravdu žádné absolutně jasné pozitivum, které jiné univerzity nemají, nevidím.

Moderátor:

Vy jste mluvil právě o té mezinárodní zkušenosti...

Prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., Cambridge University:

Ano.

Moderátor:

... která tady podle vašeho názoru většině akademiků chybí. To znamená - jak vlastně si české vysoké školy vedou v nějakém mezinárodním měřítku? Dá se to vysledovat?

Prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., Cambridge University:

No dá. Mezinárodní tabulky existují.

Moderátor:

Nebo respektive máme ty informace teď tady? Máte je pro nás?

Prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., Cambridge University:

Mám, jistě. Higher Education Supplement, Times Higher Education Supplement nedávno vytiskl prvních 200 univerzit na světě. Žádná česká univerzita tam není. Existuje další evropský seznam univerzit. První místo z evropských, z českých univerzit je Karlova univerzita, která je na 227. místě, myslím. Když se zamyslíte, že mezi prvními sto univerzitami je pět rakouských, jedna polská a žádná česká, tak mně to připadá jako jasný důkaz toho, že něco by se mělo dělat.

Moderátor:

Čili reforma je potřebná. Myslíte si, že se teď podaří ministryni školství přesvědčit akademickou obec o nutnosti reformy vysokého školství? Protože za bývalého ministra Ondřeje Lišky tu byly velké výhrady.

Prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., Cambridge University:

Jo, víte, Bílá kniha má jednu nevýhodu, a to, že se pořád jmenuje Bílá kniha, i když je to jiný dokument. Ona už měla, to už je třetí verze. A ta verze, která se diskutovala za pana ministra Lišky, je podstatně jiná od té verze, která prošla vládou v lednu, o které se bavíme dnes. Ty připomínky, které vycházely z těch diskusí, byly vzneseny, byly často zapracovány do té Bílé knihy, čili to, že akademická obec odmítla, tak odmítla řadu věcí, které pak byly podle mého názoru vyrovnány.

Moderátor:

Čili vy to vidíte světleji už?

Prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., Cambridge University:

Já to vidím světleji. Hlavně to vidím světleji proto, že já jsem podrobně studoval Bílou knihu, já jsem podrobně studoval Zelenou knihu, kterou vydala ČSSD jako jejich politický dokument. Pak jsem studoval dokument, který vydala Univerzita Karlova. Různí lidé píšou články a tak dále. Všichni se shodují v tom, co je s českou vysokou školskou, s českým vysokoškolským systémem špatné. Neshodují se v tom, proč je to špatné, a potom se neshodují pochopitelně, jak by se to mělo odstranit. Čili já si myslím, když se vidí, že tohle je špatné, tak teď je tak nějak důležité si sednout kolem kulatého stolu a ujasnit si, jak k tomu došlo, že to je špatné, a co by se teda mělo udělat. A já si myslím, že když už si rozumí v tom, co je špatné, že by se dala najít cesta. Já jsem pozitivní.

Moderátor:

To je tedy pozitivismus profesora Cambridge University Rudolfa Haňky na závěr rozhovoru o českém vysokém školství. Děkuji vám za návštěvu ve studiu. Na shledanou.

Prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., Cambridge University:

Na shledanou.